

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan yhteistyöohjelma 2025–2030

Pelloilta ja merestä pöytään: yhdessä kestävän ja
kilpailukykyisen Pohjolan puolesta

Sisällys

Esipuhe	3
Johdanto	4
Poliittiset priorisoinnit	6
Tavoite 1: Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla toteutettavan vihreän siirtymän vahvistaminen	13
Tavoite 2: Kilpailukyvyn lisääminen kestävän hallinnoinnin ja resurssien käytön avulla	16
Tavoite 3: Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan häiriönsietokyvyn ja resilienssin vahvistaminen	18
Yhteistyöohjelman arviointi	20
Tietoja tästä julkaisusta	21

Tämä julkaisu on saatavilla myös saavutettavana verkkoversiona:
<https://pub.norden.org/politknord2024-747>

Esipuhe

Ruotsin maaseutuministeri Peter Kullgren ja Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri Karen Ellemann.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston (MR-FJLS) alaisilla sektoreilla on suuri merkitys Pohjoismaille ja pohjoismaiselle yhteistyölle. Yhteistyön painopistealueiden lähtökohtana toimii Visio 2030. Haluamme edistää vihreää, kilpailukykyistä ja sosiaalisesti kestäväää Pohjolaa.

Vihreä siirtymä luonnonvarojen kestäväen käytön hyväksi on keskeistä sille, miten tuotamme Pohjoismaissa ruokaa ja hoidamme luonnonvarojamme – etenkin tulevien sukupolvien kannalta. Taloudellinen kestävyys osoittaa kilpailukyvyyn merkityksen, joka luo konkreettisia tulevaisuudennäkymiä eri sektoreille, mikä on edellytys tuottavuuden kehityksen jatkumiselle ja elintarvikehuollolle. Sosiaalinen kestävyys sisällytetään elintarvikeketjujen kaikkiin osiin aina oikeudesta turvalliseen ja terveelliseen ruokaan maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan tarjoamiin koulutus- ja uramahdollisuuksiin.

Yhteiskuntiamme haastavat monet kriisit, kuten sään ääri-ilmiöt ja muut ilmastonmuutoksen seuraukset, sodan uhka lähialueellamme sekä pandemiat. Pohjoismaiden valmiuden vahvistamiseen ja resilienssin rakentamiseen tähtäävää yhteistyötä tehtäessä maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan keskeinen rooli käy selvästi ilmi. Tässä yhteistyöohjelmassa määritetään painopistealueet, joiden on seuraavien kuuden vuoden aikana määrä lisätä kestävyyttä ja vakautta niin rauhan kuin kriisienkin aikana. Yhdessä olemme vahvempia, ja onkin hienoa päästä yhdessä toteuttamaan tässä maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston vuosien 2025–2030 pohjoismaisessa yhteistyöohjelmassa esiteltyjä tavoitteita ja niiden osatavoitteita.

Peter Kullgren
Ruotsin maaseutuministeri

Karen Ellemann
Pohjoismaiden ministerineuvoston
pääsihteeri

Johdanto

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston yhteistyöohjelmassa kuvataan poliittiset painopistealueet ja tavoitteet kaudelle 2025–2030.

Ministerineuvostossa tehtävä työ kattaa maa- ja metsätalouden, kalastuksen, vesiviljelyn, elintarvikeasiat sekä poronhoidon. Ministerineuvoston toimialat tiivistetään usein pohjoismaiseksi biotaloudeksi, joka käsitteenä pitää sisällään luonnonvaroihin perustuvan talouden ja yhteiskunnallisen kehityksen. Biotalous on suuri kaikissa Pohjoismaissa, ja maaseutualueilla sen merkitys on ratkaiseva. Biotalous avulla luodaan hyvinvoivia ja häiriönsietokykyisiä yhteiskuntia, joissa kilpailukykyisillä yrityksillä on edellytykset menestyä.

Globaalit ilmiöt, kuten ilmastonmuutos, koronapandemia, epävakaat toimitusketjut ja viimeisimpänä geopoliittiset haasteet, joita on aiheutunut esimerkiksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan, ovat aiheuttaneet paineita ministerineuvoston eri sektorien toimintaan. Pohjoismaiden on toimittava yhdessä, jotta maat löytävät ratkaisuja maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan vihreän siirtymän toteuttamiseen tulevaisuudessa ja osana Pariisin ilmastopimuksen ja Kunmingin-Montrealin kehyksen toteuttamista. Maiden on myös yhdessä löydettävä tasapaino luonnonvarojen käytön, luonnon ja muiden maankäyttöä ja merialueiden käyttöä koskevien etujen välillä. Tarvitaan alueellista yhteistoimintaa, jossa tutkimus- ja yritysmaailma ovat mukana. Kaudella 2025–2030 seuraavat kolme tavoitetta luovat suuntaviivat pohjoismaiselle yhteistyölle: 1) vihreän siirtymän vahvistaminen, 2) kilpailukykyyn lisääminen ja 3) resilienssin vahvistaminen.

Pohjoismaiden neuvosto, kansalaisyhteiskunta ja muut keskeiset toimijat ovat osallistuneet yhteistyöohjelman laatimiseen. Pohjoismaiden neuvosto ja pohjoismainen kansalaisyhteiskuntaverkosto Nordic Civ esittivät syyskuussa 2023 ehdotuksia poliittisiksi painopistealueiksi kaudelle 2025–2030. Ne otettiin huomioon ensimmäisen luonnoksen valmisteluprosessissa ja annettiin tiedoksi kaikille ministerineuvoston alaisille toimijoille. Lokakuussa 2023 järjestettiin vielä konsultaatiokierros yksityissektorin ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa, jotka jäsenmaat olivat nimenneet keskeisiksi toimijoiksi ministerineuvoston politiikan alalta.

Yhteistyöohjelma on ministerineuvoston toimintaa ohjaava asiakirja. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto hyväksyi yhteistyöohjelman 19. kesäkuuta 2024, ja se on voimassa 31. joulukuuta 2030 asti.

Yhteistyöohjelman lähtökohtana on Pohjoismaiden ministerineuvostolle annettu toimeksianto avustaa visiotyössä, jonka tavoitteena on tehdä Pohjolasta maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Kaikki Pohjoismaiden ministerineuvostot edistävät vision toteutumista kolmen strategisen painopistealueen avulla.

Visio 2030

Kilpailukykyinen Pohjola

Haluamme yhdessä edistää Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.

Vihreä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestävää kierto- ja biotaloutta.

Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kaiken toiminnan tulee edistää visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Yhteistyöohjelmassa kuvataan, miten sektori työskentelee kolmen strategisen painopistealueen parissa.

Poliittiset priorisoinnit

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston politiikan alat – lyhyt katsaus

Työ kestävien elintarvikejärjestelmien ja ruoan terveellisyyttä edistävän vakaan elintarvikehuollon parissa on keskeisellä sijalla kaikissa Pohjoismaissa. Suurin osa Pohjolan viljelyspinta-alasta käytetään rehuna käytettävän heinän sekä viljan ja muiden viljelykasvien viljelyyn. Pohjoismaat ovat vuosikymmenten ajan tehneet yhteistyötä maa- ja metsätalouden geenivarojen parissa. Maat päättivät pohjoismaisten geenivarojen hallinnointia koskevasta yhteisestä strategiasta pohjoismaisen geenivarokeskuksen NordGenin perustamisen myötä. Poronhoitoa harjoitetaan Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa, ja Ruotsin ja Norjan välillä poronhoito tapahtuu osin maiden rajojen yli. Maidon- ja lihantuotanto on tärkeä elinkeino kaikissa Pohjoismaissa, ja Tanskalla on lihantuotannossa erityisasema merkittävän sianlihantuotannon takia. Kalastuksen ja vesiviljelyn merkitys on sekä laajuuden että saalismäärien mukaan laskettuna suurin Norjalle, Tanskalle, Islannille, Färsearille ja Grönlannille, kun taas Suomi ja Ruotsi ovat pohjoismaisen metsätalouden suurimmat puutavaran ja muiden metsätaloustuotteiden tuottajat. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston alaiset sektorit ovat käyneet – ja käyvät edelleen – läpi jatkuvia muutoksia ja tehostamisia, etenkin kun halutaan varmistaa taloudellinen kannattavuus muuttuvissa olosuhteissa myös jatkossa.

Mahdollisuudet ja ratkaisut maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden politiikan alojen haasteisiin vuosina 2025–2030

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden politiikan alojen pääasialliset painopistealueet tulevina vuosina ovat seuraavat: vihreän siirtymän edistäminen edelleen kohti kestäviä elintarvikejärjestelmiä, jotka käsittävät terveellisen, kestävä ja häiriönsietokykyisen elintarvikehuollon Pohjoismaiden kasvavalle väestölle, terveyttä edistävän, turvallisen ja kestävä ruokavalion, vahvat rodut ja jalostusmateriaalin, eläinten hyvinvoinnin sekä eläin- ja kasvinterveyden.

Perusedellytyksenä on kilpailukyvyyn lisääminen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan tuotantoketjuissa luonnonvarojen tietopohjaisen ja kestävä hallinnon ja käytön sekä uusiutuvien raaka-aineiden tuotannon ja jalostamisen avulla. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan sektorien kansallista ja alueellista häiriönsietokykyä tulee vahvistaa ja sitä kautta edistää turvattua elintarvikehuoltoa.

Tarvitaan pohjoismaista yhteistyötä ratkaisujen löytämiseksi ja välttämättömiä pohdintoja näiden priorisoitujen tavoitteiden täyttämiseksi. Elintarviketurvallisuus on Pohjoismaissa pääasiallisesti hyvällä tasolla, mutta sään ääri-ilmiöt, huoltoketjujen haavoittuvuus, saasteet ja mahdollisesti vahingollisten vieraslajien leviäminen ovat esimerkkejä tulevaisuuden mahdollisista haasteista. Biotalouteen perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyyn lisääminen on edellytyksenä elintarvikehuollon vahvistamiselle, mutta samaan aikaan elintarvikehuoltoon vaikuttavat päästöjen vähentämiseksi tehtävät velvoitteet, luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja luonnonvarojen hallinnon kestävyden lisääminen. Vihreä siirtymä voi myös haastaa maa- ja metsätalouden, kalastuksen, vesiviljelyn ja poronhoidon tuotantotavoitteet; tässä voi syntyä muun muassa pinta-alan käyttöä koskevia kysymyksiä, kun maa- ja merialueita käytetään jatkuvasti useaan eri tarkoitukseen. Tämä lisää kilpailua alueista.

Uudet ideat, innovaatiot ja sellaisten hankkeiden resursoiminen, joilla on suuri vaikuttavuus, voivat edistää ratkaisuja, jotka edistävät kilpailukykyistä tuotantoa ja muuta yhteiskunnallista hyötyä auttaen samalla saavuttamaan ympäristö- ja ilmastotavoitteet. Monet ratkaisuista ovat poikkihallinnollisia ja sektorienvälisiä, minkä vuoksi toimien suunnitteluun vaikuttavat eri agendat ja tavoitteet. Siksi on tärkeää säilyttää poliittinen yhtenäisyys pyrkimyksissä kohti globaaleja tavoitteita, varsinkin kun jäljellä on vakavia haasteita pyrittäessä saavuttamaan vuodeksi 2030 asetetut tavoitteet.

Pääministerien kestävää meritaloutta ja vihreää siirtymää koskeva julkilausuma osoittaa, millainen vaikuttavuus poliittisella yhtenäisyydellä voi olla pohjoismaisen yhteistyön hyväksi. Julkilausuman tavoitteet pitävät sisällään yhteiset tutkimustoimet, tiedonvaihdon lisäämisen ja kansainvälisiä aloitteita koskevan pohjoismaisen osallistumisen vahvistamisen sekä kestävä merialueiden hallinnon. Tavoitteet ovat konkretisoituneet merialueilla toteutettavien eri aloitteiden ansiosta, ja ne ohjaavat myös maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston yhteistyöohjelmaa vuosille 2025–2030.

On selvää, että maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden politiikan alojen tarpeet ovat moninaiset, ja ne ylittävät käytettävissä olevat resurssit sekä kansallisten että yhteispohjoismaisten sektoritoimien tasolla. Siksi alueellinen yhteistoiminta on järkevää kansallisista toimista saatavan hyödyn maksimoimiseksi myös laajemmasta pohjoismaisesta näkökulmasta sekä synergiaedellytysten ja alueellisella tasolla tehtävän vaihdon lisäämiseksi. Pohjoismaisten viranomaisten ja asiantuntijoiden välisen yhteistyön lisääminen edistää kokemustenvaihtoa, innovointia ja yhteisiä tutkimustoimia pohjoismaisen hyödyn lisäämiseksi. Eri ministerineuvostojen ja yhteispohjoismaisten laitosten välinen yhteistoiminta mahdollistaa yhteiset toimet eri politiikan aloilla, joilla on vahva perusta yhteispohjoismaisessa tutkimuksessa ja

innovoinnissa. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan vakiintuneita verkostoja ja yhteistyörakenteita voidaan käyttää tehtäviin, joiden avulla kehitetään valmiutta ja kapasiteettia politiikan alan tuleviin haasteisiin. Pohjoismainen yhteistyö antaa Pohjoismaille myös mahdollisuuden puhua yhdellä äänellä kansainvälisissä yhteyksissä, joissa on järkevää nostaa esiin pohjoismainen näkökulma globaaleihin kysymyksiin.

Lisääntyvä digitalisaatio ja tekoälyn alalla tapahtuva kehitys vaikuttavat sekä haasteiden että mahdollisuuksien syntyyn maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla. Tätä analysoidaan pohjoismaisessa yhteistyössä edelleen, ja tavoitteena on muun muassa elintarvikkeiden aikaisempaa tehokkaampi analyysi ja testaus, kuluttajille suunnatun tiedon lisääminen ja zoonooseja ja eläintautiepidemioita koskevan tiedonvaihdon parantaminen yhteispohjoismaisen valmiuden vahvistamiseksi pohjoismaisissa biotalousketjuissa, sekä kalastusta, vesiviljelyä ja maa- ja metsätaloutta koskevien moninaisten etujen rekisteröinti ja kartoitus. Maiden viranomaiset voivat yhdessä analysoida digitalisaation myötä mahdollisesti esiintulevia haasteita tarjoten näin pohjaa yhteispohjoismaisille toimille kyberturvallisuutta koskevan valmiuden edistämiseksi ja muiden tällä politiikan alalla esiintyvien digitaalisten uhkakuvien torjumiseksi. Digitalisaation lisääminen on myös tärkeää vihreän ja sinisen sektorin tuotannon optimoinnissa, niin että voidaan vähentää resurssihukkaa, vähentää esimerkiksi torjunta-aineiden ja antibioottien käyttöä, lisätä osaamisen kehittämistä ja vahvistaa osaamista.

Vihreä siirtymä luonnonvarojen kestävän käytön hyväksi on keskeistä sille, miten tuotamme Pohjoismaissa ruokaa ja hoidamme luonnonvarojamme – etenkin tulevien sukupolvien kannalta

Vihreä siirtymä

Luonnonvarojen kestävästä hallinnoinnista ja käytöstä tulee koko ajan monimutkaisempaa, ja tästä syystä tarvitaan lisää tietoa, jotta voidaan parantaa ilmastonmuutokseen sopeutumista ja rajoittaa ilmasto- ja ympäristövaikutuksia, samalla kun turvataan kilpailukykyinen tuotanto kasvavalle pohjoismaiselle väestölle sekä edistetään hyvinvointia ja luonnon monimuotoisuutta. Siksi tarvitaan enemmän yhteisiä tutkimus- ja innovaatiopanostuksia sekä osaamisen kehittämiseen tähtäviä toimia, joissa voidaan saada pohjoismaista lisäarvoa. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden politiikan alan kestävät elintarvikejärjestelmät ja

arvoketjut edellyttävät kilpailukykyistä tuotantoa, uusiutuvien energiavarojen saatavuutta ja luonnon monimuotoisuuden kestävää hallinnointia. Samaan aikaan elintarviketurvallisuus on säilytettävä yhtä korkealla tasolla kuin tähänkin asti kehittämällä ratkaisuja ja innovaatioita kestäväan ja terveelliseen kulutukseen. Kestävä ja terveellinen kulutus edellyttää ratkaisuja ja innovaatioita, joista muodostuu tulevaisuuden raaka-aine- ja jalostusketjuja resilienssin ja kilpailukyyn vahvistamiseksi, samaan aikaan kun järjestelmien negatiivisia ilmasto- ja ympäristövaikutuksia voidaan rajoittaa.

Kestävä elintarviketuotanto on riippuvainen jatkossakin hyvästä eläin-, kala- ja kasvi-terveydestä Pohjoismaissa. Hyvä eläin-, kala- ja kasvi-terveys luo edellytykset eläinten hyvinvoinnille, lääkaineiden ja torjunta-aineiden vähäiselle käytölle ja turvallisen ruoan saannille. Näiden alojen katsotaan myös olevan yhteydessä ympäristöön ja terveyteen One Health -näkökulmasta. Kestävä ja terveellinen elintarviketurvallisuus edellyttää elintarviketurvallisuutta ja terveellistä ruokaa, jonka ravintosisältö noudattaa Pohjoismaiden ravitsemussuosituksiin koottuja tutkimustuloksia ja joka perustuu elintarvikkeisiin, joiden tuottamiseen meillä on hyvät luonnolliset ja kulttuuriset edellytykset Pohjoismaissa. Tämä edellyttää myös ruokahävikin pienentämistä, kestäväällä tavalla vedestä ja pellolta saatavien resurssien hyödyntämisen vahvistamista ja tehostamista sekä parempien ruokaympäristöjen rakentamista. Uusien kasvi- ja meriperäisten proteiinien tuotanto ja biotalouden sivutuotteet tarjoavat mahdollisuuksia lisätä sekä paikallista rehuntuotantoa että elintarviketuotantoa, mutta samalla ne asettavat lisävaatimuksia elintarviketurvallisuudelle ja analyysikapasiteetille, jossa pohjoismaisella yhteistyöllä on vakiintunut rakenne ja pitkät perinteet yhteisistä toimista. Kestävä ja terveellinen elintarviketurvallisuus kohdistaa lisää huomiota myös biologiseen ja geneettiseen monimuotoisuuteen, luonnonvaroihin ja genetiikan asiantuntijuutta kohtaan. NordGenin kautta pohjoismaisella yhteistyöllä on ainutlaatuinen mahdollisuus tukea kestävää kulutusta ja tuotantoa kehittämällä terveellisiä ja vastustuskykyisiä viljelykasveja, jotka menestyvät ilmaston muuttuessa. NordGen edistää myös vähäisessä kaupallisessa käytössä olevien kotieläinrotujen käytön säilyttämistä ja elvyttämistä. Tällaisilla roduilla on vaihtelevia ominaisuuksia, jotka ovat pitkällä aikavälillä kestäviä ja kysytyjä ja joiden avulla voidaan varmistaa sopivan jalostusmateriaalin saatavuus tulevaisuudessa.

Vihreä siirtymä on välttämätön fossiilisten resurssien käytön vähentämiseksi, minkä myötä vaihtoehtoisten ja uusiutuvien energialähteiden, kuten bioenergian, tuulivoiman ja aurinkovoiman, tarve kasvaa. Teräkseen, alumiiniin ja betoniin pohjautuvat rakennus- ja maankäyttöratkaisut edellyttävät huomattavaa fossiilisten energialähteiden käyttöä. Tämä merkitsee sitä, että pohjoismaisten bioteollisuuden alojen, ennen kaikkea kenties metsätalouden mutta myös elintarviketuotannossa syntyvien jätteen, on sisällyttävä energiahuoltoon aikaisemmasta poikkeavalla tavalla. Rakennuksissa ja rakenteissa tulee käyttää nykyistä enemmän vihreitä, puupohjaisia tuotteita. Pohjoismaiden välillä on olemassa hyvät tutkimus- ja tiedeyhteistyön perinteet metsätalouden ja puuntyöstämisen alalla.

Pohjoismaiden on toimittava yhdessä, jotta maat löytävät ratkaisuja maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan vihreän siirtymän toteuttamiseen tulevaisuudessa ja osana Pariisin ilmastopöytäkirjan ja Kunmingin-Montrealin kehysten toteuttamista

Kasvava kilpailukyky

Vihreä siirtymä tulee nähdä mahdollisuutena maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden politiikan aloilla. Vihreän siirtymän avulla on mahdollista edistää taloudellista lisäarvoa tuottamalla maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan tuotteita ja palveluja, jotka edistävät ilmastosiiirtymää ja voivat vahvistaa luonnon monimuotoisuutta. Maa- ja metsätalouden sekä kalastuksen ja vesiviljelyn arvoketjujen kilpailukykyyn lisääminen ja kannattava tuotanto luovat tärkeitä taloudellisia edellytyksiä muutoksen vahvistamiseen. Myös pohjoismaiseen ruokakulttuuriin ja gastronomiaan tehtävät panostukset, kuten Uusi pohjoismaainen ruoka, lisäävät kiinnostusta pohjoismaista ruokakulttuuria kohtaan ja tietoa siitä, mikä puolestaan luo lisäarvoa ja lisää kilpailukykyä Pohjoismaissa.

Innovatiivisia ratkaisuja, joiden keskipisteessä on taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys sekä ympäristön kestävyys, tulee etsiä läheisessä yhteistyössä elinkeinoelämän, viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan ja tutkimusalan toimijoiden kanssa maa- ja metsätalouden sekä kalastuksen ja vesiviljelyn arvoketjujen kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Uuden lisäarvon luomista voidaan kehittää siten, että maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan arvoketjut kohtaavat tuotteita ja palveluja koskevat tulevat tarpeet. Samaan aikaan kestävyyskriteerit asettavat yrityksille uusia määräysten noudattamista ja raportointia koskevia vaatimuksia. Relevanttien ja korkealuokkaisten tilastojen ja tietojen saatavuus voi olla yksi tapa lisätä kilpailukykyä sekä kansallisilla että kansainvälisillä markkinoilla.

Pula koulutetusta työvoimasta ja maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan rekrytointiongelmien haasteena maataloudessa, kalastuselinkeinossa ja vesiviljelyssä sekä elintarvikeketjun muissa osissa. Sektorien riippuvuus ulkomaisesta työvoimasta voi ajan myötä osoittautua riskiksi tiedon häviämisen ja haavoittuvuuden kannalta. Pula eläinlääkäreistä on jo akuutti useassa Pohjoismaassa ja sen odotetaan muodostuvan haasteeksi keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Pula vaikeuttaa eläintenpitoa ja heikentää eläinten hyvinvointia.

Uramahdollisuuksien kehittäminen, statuksen ja tulojen vahvistaminen, mahdollisten rajaesteiden torjunta ja nuorten aseman edistäminen elintarvikejärjestelmissä ovat yhteisiä poliittisia priorisointeja kilpailukyyn ja sosiaalisen kestävyuden vahvistamiseksi maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla Pohjoismaissa.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden politiikan alan kestävät elintarvikejärjestelmät ja arvoketjut edellyttävät kilpailukyistä tuotantoa, uusiutuvien energiavarojen saatavuutta ja luonnon monimuotoisuuden kestävää hallinnointia

Vastustuskyvyn vahvistaminen

Viime vuosien sodat ja geopolittisen levottomuuden lisääntyminen, sään ääri-ilmiöt sekä ilmastonmuutoksen odotetut vaikutukset ja ekosysteemien muuttuneet olosuhteet sekä koronapandemian vaikutukset yhteiskuntaan osoittavat, miten sekä ulkoiset että sisäiset tapahtumat ja toisinaan kriisien yhteisvaikutus vaikuttavat Pohjolaan. Biotalousalan jatkokehityksen arvioidaan voivan vähentää haavoittuvuutta ja vahvistaa huoltokykä vahvistamalla biopohjaisten tuotteiden pohjoismaista tuotantokykä osana valmius- ja varautumistyötä.

Ilmastonmuutoksesta seuraa tarve saada lisätietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista biotalouteen ja jakaa sitä koskevaa osaamista. Sään ääri-ilmiöt, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja saastuminen uhkaavat jatkossa tuotantoresursseja sekä globaalisti että Pohjoismaissa. Tästä aiheutuvat seuraukset tulevat kalliiksi ja tapahtuvat usein ilman ennakkovaroitusta. Ukrainan sota ja sen seurauksena kalliit energia- ja väkilannoitehinnat sekä koronapandemian vaikutukset tuotannon edellytyksiin, yhteiskunnan rakenteisiin ja ihmisten terveyteen osoittavat valmiuden vahvistamisen merkityksen alueella. Sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristön resilienssin rakentaminen nykyisiä ja tulevia kriisejä silmällä pitäen, toisin sanoen tuotantoresurssien ja elintarvikehuollon varmistaminen tulevaisuudessa niin sanottujen monikriisien varalta, tulevat olemaan osa kansallisen tason valmiustyötä, jota voidaan edistää myös alueellisella yhteistyöllä. Tässä työssä voidaan hyödyntää arvokkaita opetuksia pandemian aikana paljastuneista heikkouksista.

Pohjoismainen yhteistyö voi vahvistaa kansallisia valmiusprosesseja kokemustenvaihdon, verkostojen, yhteisten toimien ja suunnitelmien avulla.

Ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen ja muiden kriisien vaikuttaessa lähialueisiimme meidän on jaettava maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan huoltoa ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevaa osaamista ja valmiusasioita myös naapurimaittemme kanssa. Pohjolan yhteistoiminta kansainvälisesti globaaleissa prosesseissa ja aloitteissa edistää jatkossakin alueen valmiutta ja resilienssiä käynnissä olevien ja tulevien kriisien varalta.

Yleisnäkökuлма

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston työn poliittisten painopistealueiden tavoitteena on vahvistaa Visio 2030:tä ja sen kolmea strategista painopistealuetta, jotka ovat vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Sektorien rajat ylittävät näkökulmat lapsista ja nuorista, tasa-arvosta ja kestävästä kehityksestä otetaan aktiivisesti huomioon kaikissa tavoitteissa ja osatavoitteissa. Näitä kehitetään edelleen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston kausien 2025–2027 ja 2028–2030 työsuunnitelmissa.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto on päättänyt tavoitteista ja osatavoitteista kaudelle 2025–2030. Poliittiset painopistealueet ohjaavat pohjoismaisessa yhteistyössä tehtävää politiikan alan toimintaa. Näiden tavoitteiden pohjalta laaditaan toimet, joista syntyvät aktiviteetit, tulokset ja vaikutukset saavat aikaan toivotun muutoksen.

Tavoite 1: Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla toteutettavan vihreän siirtymän vahvistaminen

Tällä tavoitteella edistetään ensisijaisesti vihreää Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta lisäämällä tietoa siitä, miten vihreä siirtymä voidaan saavuttaa maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla. Tavoitteella edistetään myös kilpailukykyistä Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta, sillä tehokkaan ja kestäväen käytön ja energiankäytön voidaan odottaa vahvistavan alkutuotannon ja jalostusketjujen kilpailukykyä. Terveellinen ja kestävä elintarvikekulutus edistää myös sosiaalisesti kestäväää Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta edistämällä terveellistä elämäntapaa ja parantamalla kansanterveyttä.

**Osatavoite 1.1:
Luonnonvarojen
kestävä hallinnointi**

Tuki pohjoismaiselle yhteistyölle ja kestäviä ratkaisuja edustavien pohjoismaisten toimijoiden vuoropuhelun edistäminen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla luo tasapainoisen rinnakkaiselon resurssien käytön, luonnon ja muiden etujen välille maa- ja merialueilla. Kestävää ja integroitua hallintaa sekä geneettisten resurssien, maalla ja merellä olevien resurssien ja Pohjolan luonnon monimuotoisuuden kestävää käyttöä koskevan tiedon lisääminen ja kehittäminen edelleen. Kehitetään edelleen geneettisesti erilaisia, ilmastonmuutokseen sopeutettuja viljelykasveja, kasveja, kotieläimiä ja kalantuotantoa edistäen tällä tavoin kestävää elintarviketuotantoa.

**Osatavoite 1.2:
Sopeutuminen
ilmastonmuutokseen
ja ympäristö- ja
ilmastovaikutusten
vähentäminen
maa- ja
metsätalous-,
kalastus-,
vesiviljely- ja
elintarvikealalla**

Tuki politiikan kehittämiseksi biotalouden sopeuttamiseksi ilmastonmuutokseen sekä ympäristö- ja ilmastovaikutusten rajoittamiseksi ja resurssitehokkaan kiertotalouden edistämiseksi koko biotaloutteen perustuvassa ketjussa. Yhteistyö Pohjoismailla yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi, jotka liittyvät ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, maankäytön konflikteihin, luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen ja saastumiseen.

**Osatavoite 1.3:
Elintarvike-
järjestelmien
kestävä ja tehokas
energiankäyttö**

Tuki aloitteille, joilla edistetään Pohjoismaiden elintarvikejärjestelmien kestävää ja tehokasta energiankäyttöä – mukaan lukien biomassan hyödyntämisestä saatavat sivu- ja jäännöstuotteet. Kokemustenvaihdon edistäminen, joka mahdollistaa synergian ja kiertotalouden ratkaisujen tunnistamisen tuotantosektoreiden välillä ja edistää rinnakkaiselon ja verkostoitumisen ratkaisuja ja yhteisiä toimia innovatiivisten energiaratkaisujen saamiseksi.

**Osatavoite 1.4:
Terveellinen ja
kestävä
elintarvikekulutus
Pohjoismaissa**

Yhteispuhjoismaisille aloitteille annettava tuki terveellisen elintarvikekulutuksen ja ruokaympäristöjen edistämiseksi, jotka edistävät terveellistä ja kestävää ruokavaliota sekä ruokahävikin vähentämistä koko arvoketjussa. Yhteistyö korkealaatuisen kuluttajaneuvonnan edistämiseksi, mukaan lukien Pohjoismaiden ravitsemussuosituksista, elintarvikepakkauksiin merkityistä ravintoarvomerkinnöistä ja muista elintarvikemerkinnöistä saatavat tiedot. Aloitteet elintarviketurvallisuuden ylläpitämiseksi riskianalyyysien avulla sekä aloitteet sen varmistamiseksi, että saatavilla on kustannustehokkaita ja tietoon perustuvia analyysimenetelmiä, esimerkiksi silloin kun rehuihin ja elintarvikkeisiin lisätään sivutuotteita ja raaka-aineita, joissa on korkea kasviperäisten proteiinien pitoisuus.

Tavoite 2: Kilpailukyvyn lisääminen kestäväen hallinnonin ja resurssien käytön avulla

Tavoite edistää kaikkia kolmea strategista painopistealuetta: "vihreä Pohjola", jossa keskitytään kestäväen yrittäjyyteen ja kiertotalouden ratkaisuihin vihreän siirtymän mukaisesti; "kilpailukykyinen Pohjola", jonka aloitteet tähtäävät nimenomaisesti maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan kilpailukyvyn lisäämiseen Pohjolassa, sekä "sosiaalisesti kestävä Pohjola", jota koskeva osatavoite edistää työvoimaa ja vahvistaa uramahdollisuuksia maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla.

**Osatavoite 2.1:
Julkis-yksityinen
innovoinnin ja
kilpailukyyn
vuorovaikutus**

Tuki pohjoismaisten foorumien ja kohtaamispaikkojen perustamiseen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla toimiville viranomaisille, yliopistoille, kansalaisjärjestöille ja yrityksille. Vahvistetaan maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla tehtävää, ravitsemustutkimusta koskevaa yhteistyötä hyödyntämällä aktiivisesti NordForskin ja Nordic Innovationin kaltaisia laitoksia, niin että kiinnitetään erityistä huomiota Pohjoismaissa ja EU:ssa toteutettavien hakukierrosten synergiamahdollisuuksien hyödyntämiseen. Haetaan yhteistyötä kestävien kiertotalouden ratkaisujen ja uusien biopohjaisten tuotteiden innovointiin, osaamisen parantamiseen ja pilotointihankkeisiin maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan arvoketjuista, joilla edistetään kilpailukykyä ja taloudellista lisäarvoa.

**Osatavoite 2.2:
Pohjoismaista
biotalous-
koskevaa
tilastotietoa ja
dataa kestävästä
yrityskehityksestä**

Tuki pohjoismaisen tilastoperustan kehittämiseen, jotta voidaan tarjota relevanttia tietoa maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan elinkeinoelämälle, viranomaisille ja tutkimukselle. Pyritään yhteistyöhön muiden ministerineuvostojen kanssa, jotka tekevät töitä rajaesteiden, työvoiman, digitalisaation, koulutuksen, osaamisen kehittämisen ja kasvun parissa, korkealaatuisen tilastotiedon ja monialaisen datan tuottamiseksi, joka edistää taloudellista lisäarvoa ja vahvistaa kestävyyttä ja kilpailukykyä.

**Osatavoite 2.3:
Maa- ja
metsätalous-,
kalastus-,
vesiviljely- ja
elinkeinoalan
uramahdollisuudet
ja lisätöivoiman
saaminen**

Tuki aloitteille, joilla torjutaan rakenteellisia esteitä, edistetään tasa-arvoa ja lisätään edellytyksiä, jotta alalle saadaan nuoria ja eritaustaisia työntekijöitä. Näillä aloitteilla voidaan myös edistää alueellista kehitystä, lisätä uramahdollisuuksia maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalla, vahvistaa sosiaalista kestävyyttä, lisätä kilpailukykyä sekä vahvistaa elintarviketurvallisuuden kestävyyttä. Edistetään koulutusten ja osaamisen kehittämisen sekä yritysten ja koulutusten välistä yhteistyötä Pohjoismaissa maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elinkeinoalan houkuttelevuuden lisäämiseksi.

Tavoite 3: Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan häiriönsietokyvyn ja resilienssin vahvistaminen

Häiriönsietokykyisten järjestelmien ja rakenteiden luominen yhdessä maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealalle on tärkeää pohjoismaisen yhteistyön kannalta ja tällä odotetaan olevan myönteinen vaikutus kaikkiin kolmeen strategiseen painopistealueeseen: vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola.

**Osatavoite 3.1:
Pohjoismainen
yhteistyö
häiriönsietokyvyn
(resilienssin)
vahvistamiseksi**

Seurataan maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston aloittamaa työtä resilienssin ja valmiuden parantamiseksi lisäämällä tietoa, vuoropuhelua ja yhteistä näkemystä pohjoismaisen yhteistyön merkityksestä ja lisäarvosta alueellisen häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi. Aloitetaan yhteiset toimet ja yhteistyö häiriönsietokykyisen pohjoismaisen biotalouden kehittämiseksi, johon voidaan sisällyttää elintarvike-, rehu- ja juomavesihuolto, eläinlääketieteen yhteistyö, One Health, bioenergia, geneettiset resurssit, ekosysteemien kunnostus ja yhteiset välttämättömiä tuotantopanoksia ja työvoimaa koskevat strategiat. Tuetaan rakenteiden, verkostojen ja yhteistyön luomista eri yhteiskunnallisten toimijoiden välille, mikä edistää viestinnän yksinkertaistamista, tiedon jakamista ja osaamisen kehittämistä Pohjoismaiden välillä.

**Osatavoite 3.2:
Strategisen
yhteistyön
lisääminen
lähialueilla**

Tuki Itämeren alueella Baltian maiden ja arktisten alueiden kanssa toteutettaviin aloitteisiin yhteisen häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi lähialueilla tapahtuvien kriisien varalta. Vahvistetaan läntisten naapurimaiden kanssa tehtävää yhteistyötä ilmastonmuutoksen seurausten ja muuttuneen geopoliittisen todellisuuden ja siitä seuranneiden kriisien kohtaamiseksi. Tuki lähialueiden toimijoiden kanssa toteutettaviin yhteisiin panostuksiin osatavoitteen 3.1 pohjalta tehtävien analyysien ja priorisointien pohjalta (ks. edellä).

**Osatavoite 3.3:
Kansainvälisen
yhteistyön
vahvistaminen**

Vahvistetaan Pohjoismaiden näkemyksiä Agenda 2030:n ja kestävä kehityksen tavoitteiden parissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä niiltä osin, jotka ovat erityisen tärkeitä maa- ja metsä-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan kannalta. Lisätään kansainvälistä yhteistyötä häiriönsietokyvyn parantamiseksi globaalien haasteiden osalta verkostojen ja rajat ylittävän, varautumista, vuoropuhelua ja kokemustenvaihtoa koskevan kapasiteetin avulla. Tuki globaaleja politiikkaprosesseja ja kansainvälisiä foorumeita varten tarvittaviin yhteispohjoismaisiin toimiin.

Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa 2025–2030, ja kausi jaetaan kahteen kolmivuotiseen työsuunnitelmaan vuosina 2025–2027 ja 2028–2030.

Kauden puolivälissä toteutetaan arviointi, jonka perusteella ministerineuvosto voi päättää tehdä tarkistuksia yhteistyöohjelmaan ja saa palautetta loppukauden työsuunnitelman laatimiseen.

Tämän lisäksi tehdään jatkuvaa arviointia pääsihteerin ja ministerineuvoston arvion perusteella. Se tapahtuu jokaisella sektorilla sihteeristön johdolla ja yhteistyössä kunkin sektorin virkamieskomitean kanssa.

Tietoja tästä julkaisusta

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston pohjoismainen yhteistyöohjelma 2025–2030

PolitikNord 2024:747

ISBN 978-92-893-7967-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-7968-7 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2024-747>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2024

Aloitussivun kuva: Knud Andersen

Kuvat: Anna Hållams / Image Bank Sweden, Helena Wahlman / Image Bank Sweden, Melker Dakstrand / Image Bank Sweden, Mads Schmidt Rasmussen / norden.org

Julkaistu: Lokakuu 2024

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus, Ved Stranden 18, DK-1061 Kööpenhamina, www.norden.org

Lisää pohjoismaisia julkaisuja on luettavissa osoitteessa www.norden.org/fi/julkaisut